

Н.Д. Литвиненко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент Андрушенко О.Ю.

Інформаційно-структурне навантаження неозначеного артикля в ранньоновоанглійській мові

Сучасний етап розвитку лінгвістики позначений посиленням інтересом до проблеми артикля та його місця в мові. Особливої уваги потребує функціонування артиклів у реченні. Останнім часом досліджується контекстуальна зумовленість вживання артиклів, оскільки вони маркують важливість інформації для дискурсу. Цікавим виявилось вивчення неозначеного артикля в з позиції його ролі при вираженні інформаційної структури речення, що активно розробляється зарубіжними [5; 7; 9; 11; 12; 13] та вітчизняними [1] лінгвістами.

Інформаційна структура (ІС) стає центральним поняттям у вивченні упорядкування та оформлення інформації в межах речення. Наряду із суто лінгвістичною спрямованістю, теорія ІС «набуває прикладного характеру, оскільки тісно пов'язана зі створенням штучного інтелекту – розпізнаванням тексту, синтезом мовлення, моделюванням мовних систем тощо» [1: 1].

Інформаційна структура описує шлях формального упорядкування інформації в межах речення, часто зосереджуючись на способах, за допомогою яких такі конституенти як «топік-коментар», що використовуються для створення окремих частин інформації, виділяються як особливо важливі по відношенню до інших структур [10: 35]. У цьому контексті цікавим є дослідження неозначеного артикля у ранньоновоанглійській мові, що зумовлює актуальність наших розвідок. Матеріалом дослідження слугували уривки виокремлені методом суцільної вибірки із твору В. Шекспіра «Сон літньої ночі».

Етимологія неозначеного артикля відсилає до давньоанглійського числівника **one** (один). Це значення досі можна побачити у фразах типу: *once a week, don't say a word*.

Вживання артикля в англійській мові XVII ст. має свою специфіку, оскільки немає чіткої диференціації між артиклем **an** та числівником **one**. Це зумовлено

тим, що в часи В. Шекспіра останній вимовлявся як «**un**», напр.: “*Have **an** wish but for 't*”. Неозначений артикль **a** використовується замість числівника **one** в таких виразах: “*He and his physicians are of **a** mind.*”. Характерним є також заміщення означеного артикля неозначеним, наприклад: “*There is not half **a** kiss to choose who loves **an** other best.*”

У тексті комедії 256 разів зустрічається неозначений артикль **a** та 25 разів форма неозначеного артикля **an** (крім випадків редукованого сполучника *and*, форма якого збігається із формою неозначеного артикля). Таким чином, у 91% прикладів використано форму неозначеного артикля **a** та у 9% – форму **an**.

У тексті твору засвідчено використання наступних моделей порядку слів: SVO, OSV, SOV, VSO, VOS, при цьому місце неозначеного артикля в реченні змінюється. Найчастіше зустрічається прямий порядок слів, рідше – інверсований, хоча речення часто еліпсовані та структурно неоднорідні.

Усього було проаналізовано 218 речень, що містять 281 неозначений артикль, 201 речень з них (92,2%) мають прямий порядок слів у реченні, із яких у 21 реченні іменник з артиклем позначає топик (9,6%), а 180 – фокус (82,6%),

При аналізі 201 речення з порядком слів SVO на розмежування в ньому старої чи нової інформації, було виявлено, що конститuent з неозначеним артиклем маркує фокус речення та презентує нову інформацію. Наприклад:

(1) “*This old moon wanes! she lingers my desires, Like to a step-dame or a dowager Long withering out a young man revenue.*”

Речення (1) із прямим порядком слів, презентує нову інформацію, у порівняльному звороті автор вживає неозначений артикль на позначення фокусу речення.

(2) “*A lover, that kills himself most gallant for love.*”

У реченні (2) інформація з неозначеним артиклем презентує топик речення, оскільки зазначена властивість Пірама, одного з героїв комедії, вже відома з попереднього дискурсу.

Речення із зворотнім порядком слів хоч і нечисленні, проте становлять інтерес для інформаційно-структурного аналізу, у ході дослідження було виокремлено 17 речень. Наприклад:

(3) “*To you your father should be as a god.*”

У реченні (3) представлений порядок слів за схемою OSV. Оскільки порівняння батька Гермії з богом уживається перший раз (“*as a god*”),

інформація є новою для дискурсу, тому іменник з артиклем презентує фокус речення.

Порядок слів за схемою SOV представлено у прикладі (4):

(4) *“Good mounsiour, have a care the honey-bag break not.”*

Неозначений артикль у реченні (4) функціонує у сталому виразі **have a care**, що вживається перший раз у тексті твору, тому представляє фокус речення.

Речення з порядком слів VOS є малопоширеними. Напр.:

(5) *“And kill me a red-hipped humble-bee on the top of a thistle.”*

Іменники із неозначеним артиклем знаходяться на початку та наприкінці речення (5) та згадуються перший раз у тексті твору, презентуючи фокус речення.

Нечисленими є також речення із порядком слів VSO, як у прикладі (6):

(6) *“O, how fit a word!”*

Іменник із неозначеним артиклем у окличному реченні (6), що починається із окличного слова **how**, у цьому контексті інформація із артиклем маркує фокус речення.

З усіх речень із непрямым порядком слів виокремлено лише одне речення із неозначеним артиклем (7), що маркує стару інформацію та виступає топіком речення:

(7) *“A play there is, my lord, some ten words long.”*

Таким чином, вирази із неозначеним артиклем зазвичай маркують нову інформацію, невідому для дискурсу, позначаючи фокус речення. Окрім того, в реченнях із непрямым порядком слів майже в усіх випадках, окрім одного виключення, слова із неозначеним артиклем позначають фокус речення. У реченнях із прямим порядком слів досить висока вірогідність маркування топіку речення в словах із неозначеним артиклем, ми виявили 21 таке речення, що складає більше ніж 10% з усіх речень із прямим порядком слів. Синтаксичні конструкції у ранньоновіанглійській мові мало чим відрізняються від сучасних. Отже, тогочасна мова майже набула сучасного вигляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрушенко Е. Ю. Информационная структура предложения и стратегии ее маркирования в древнеанглийских памятниках письменности [Електронний ресурс]. – Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка. Матеріал надійшов до редакції 01.04. 2011 р. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vzhdu/2011_56/vip_56_7.pdf

2. Воронцова Г.Н. Об артикле в английском языке. Иностранные языки в высшей школе. / Тематический сборник. Выпуск III. – М: Высшая школа, 1964. – 436 с.
3. Жлуктенко Ю.О. Порівняльна граматики англійської та української мов.– К.: Радянська школа, 1960. – 156 с.
4. Кашкин В. Б. Функциональная типология (Неопределенный артикль). – Воронеж: Воронежский гос. техн. университет, 2001. – 225 с.
5. Колшанский Г.В. Коммуникативная функция и структура языка. – М: Наука, 1984. – 175 с.
6. Fanego T. English Historical Syntax and Morphology: Selected Papers / Teresa Fanego, María José López-Couso, Javier Pérez-Guerra: John Benjamins Publishing, 2002. – 297 p.
7. Fery K. Informational Structure: Notional Distinctions, Ways of Expression / Caroline Fery and Manfred Krifka. – John Benjamins Publishing, 2006. – 383 p.
8. Firbas J. On the concept of Communicative Dynamism in the theory of Functional Sentence Perspective. In Sbornik prací filosofické fakulti brněnské universiti A, 1971. – P. 135-144.
9. Hinterhölzl R. Information Structure and Language Change: New Approaches to Word Order Variation in Germanic / Roland Hinterhölzl, Svetlana Petrova. – Walter de Gruyter, 2009. – 394 p.
10. Пыш В. The structure of Modern English. – Л.: Просвещение, 1971. – 367 с.
11. Kałuża H. The Articles in English. – Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1976. – 61 p.
12. Khaimovich B.S. A course in English grammar / B.S.Khaimovich, B.I.Rogovskaya. – М: Высшая школа, 1967. – 298 с.
13. Krifka M. Interdisciplinary studies on Information Structure [Электронный ресурс]. – Fery, Fanselow and Krifka. Режим доступа: http://amor.cms.huberlin.de/~h2816i3x/Publications/Krifka_InformationStructure.pdf
14. Puppel S. Language history and linguistic modeling. – Walter de Gruyter, 1997. – 1113 p.
15. Yotsukura S. The articles in English: A structural analysis of usage. – Mouton, 1970. – 113 p.